

Türkiye ve TÜRKSOY Üyesi Ülkelerde “Müze – Eğitim” İlişkisi; Dünü / Bugünü / Yarını

Ahmet YALKIN¹

Öz

Bu çalışmada, ‘müze’ kavramının klasik anlamının ötesine geçilerek, müzenin yenilikçi bir eğitim modeli olarak değerlendirilmesi ele alınmıştır. Müzenin çocuklar ve yetişkinler için eğitim alanları olarak kullanılması, geniş kitlelere vizyoner bakış açısı kazandırma potansiyeli vurgulanmıştır. Müzelerin geçmiş ve gelecek arasında köprü kurabilen, bilimsel, ulusal ve uluslararası kültür aktarımını sağlayan mekânlar olarak evrilmesi gerektiği belirtilmiştir. Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitimi ilişkisinin tarihsel gelişimi, mevcut durumu ve gelecekteki potansiyelleri incelenmiştir. Devlet müzelerinin eğitim faaliyetleri karşılaştırılarak, müze-eğitim ilişkisinin tarihsel ve güncel önemi vurgulanmış, gelecekteki olası gelişmeler ile öneriler sunulmuştur. Müze eğitimi temalı derslerin müfredata eklenmesi, okullarda müze açılması, interaktif müze kavramının geliştirilmesi gibi konularda önerilerde bulunulmuştur. Literatür taraması yöntemiyle yapılan bu araştırma, mevcut bilimsel çalışmaların sentezlenmesi ve konunun derinlemesine analiz edilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, müzelerin toplumsal eğitimdeki rolü ve katkısı derinlemesine incelenmiş, farklı ülkelerden örnekler sunularak müze eğitiminin geniş çaplı bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müze-eğitim ilişkisi, tematik müze, karşılaştırmalı eğitim araştırması

Museum-Education' Relationship in Turkey and TURKSOY Member Countries;

Abstract

In this study, going beyond the classical meaning of the concept of 'museum', the evaluation of the museum as an innovative educational model is discussed. The use of museums as educational spaces for children and adults and their potential to provide visionary perspectives to large masses are emphasised. It is stated that museums should evolve as places that can bridge the past and the future and provide scientific, national and international cultural transfer. The historical development, current situation and future potentials of museum education in Turkey and TURKSOY member countries are analysed. By comparing the educational activities of state museums, the historical and current importance of the museum-education relationship is emphasised and possible future developments and suggestions are presented. Suggestions were made on topics such as adding museum education themed courses to the curriculum, opening museums in schools, and developing the concept of interactive museums. This research, which is based on a literature review, aims to synthesise existing scientific studies and to analyse the subject in depth. In this context, the role and contribution of museums in social education has been analysed in depth and a comprehensive evaluation of museum education has been made by presenting examples from different countries.

Keywords: Museum-education relationship, thematic museum, comparative education research..

¹ Şube Müdürü, Tarsus Üniversitesi, yalkin66@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1914-4608.

Makale Geçmişi	Geliş: 25.08.2024	Kabul:02.09.2024	Yayın:02.09.2024
Makale Türü	Derleme Makalesi		
Önerilen Atf	Yalkın, A. (2024). Türkiye ve TÜRKSOY Üyesi Ülkelerde “Müze – Eğitim” İlişkisi; Dünü / Bugünü / Yarını . <i>Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)</i> , 6, ss.66-83.		

Giriş

Müze kavramı, insanlık tarihinin eski devirlerine kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Başlangıçta ‘koleksiyonculuk’ olarak adlandırılabilen bir faaliyetle ortaya çıkan müzecilik, Yunanlılar döneminde belirli bir düzende sergilenen mekânlarla şekillenmiş, Romalılar döneminde ise bugünkü anlamıyla müzeler olarak işlev kazanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda müzecilik, Osman Hamdi Bey’in kişisel çabalarıyla kurumsallaşmaya başlamış, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk’ün çağdaş ve bilimsel politikaları doğrultusunda önemli bir gelişim göstermiştir.

Dünya genelinde müzecilikle ilgili çalışmaların öncüsü olarak kabul edilen UNESCO’nun girişimiyle 1946 yılında Paris’te faaliyete geçen Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), 1951 yılından itibaren müze tanımlarına eğitim ve öğretim kavramlarını dahil etmiştir. ICOM’un en son 2022 yılında güncellenen tanımına göre müzeler, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen; toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen, kalıcı kurumlardır. Bu tanım, müzelerin halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olması gerektiğini vurgulamakta; çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eden, etik ve profesyonel olarak toplulukların katılımını sağlayan kurumlar olmaları gerektiğini ifade etmektedir (Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM, 2023).

Müzeler, günümüzde sadece kültürel mirası koruma ve sergileme amacını taşımamakta, aynı zamanda geniş kitlelere yönelik eğitim faaliyetleri sunan yaygın eğitim kurumları olarak hizmet vermektedir. Atagök (1999) tarafından vurgulandığı gibi, müzeler gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun gelişimine katkıda bulunabilecek en önemli kurumlardan biridir.

Müzeler, tarih boyunca farklı medeniyetlerin ve kültürel mirasların korunması ve toplumlara aktarılması görevini üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı tarafından yapılan müze tanımında da müzelerin, kültürel değer taşıyan unsurları korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın eğitimi için sürekli sergileme yapan, çoğunluğun yararına yönetilen daimî kuruluşlar olduğu belirtilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Dairesi Başkanlığı, 2024).

Müze eğitiminin temel amacı, müzelerde sergilenen nesnelere aracılığıyla bireyler arasında bir köprü kurmak, geçmiş ile günümüz arasında bağlantılar oluşturmak ve insanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmaktır (Paykoç & Baykal, 2000). Müzeler, bu bağlamda insan yaşamının somut ve otantik belgeleri olarak algılanmasını destekleyen, bireylerin zamanlarını yaratıcı bir şekilde değerlendirmelerini teşvik eden, müze ziyaretini bir yaşam biçimi haline getiren, iletişimi ve öğrenmeyi yoğunlaştırmayı amaçlayan kurumlardır.

Müze eğitimi, tarihi kökleri oldukça eskiye dayanmakla birlikte, özellikle 1990’lı yıllardan sonra eğitim literatüründe önemli bir konu haline gelmiştir. Bu dönemde müzeler, etkin öğrenme ortamları olarak kullanılmaya başlanmış ve bu ortamların öğrenmeye olan olumlu etkileri üzerinde durulmuştur. Hooper-Greenhill ve Moussouri (2000) gibi araştırmacıların çalışmaları, müze eğitimi kavramının eğitim teorileriyle ilişkilendirilerek akademik alana kazandırılmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Eğitimde müzelerin rolü, yalnızca öğretim materyallerinin sergilenmesi ile sınırlı değildir. Müzeler, yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla uyumlu olarak, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde aktif bir rol üstlenmelerini sağlar. Öğrenciler, müzelerdeki tarihî ve kültürel kalıntıları inceleyerek, önceki bilgi ve

deneyimleriyle yeni bilgileri ilişkilendirir ve bu bilgileri yaparak, yaşayarak öğrenirler. Bu süreç, öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olmasına katkı sunar (Yılmaz, 2008).

Günümüzde hızla değişen toplumsal dinamikler, eğitim-öğretim faaliyetlerinin sadece okullarla sınırlı kalmaması gerekliliğini ortaya koymuş ve bu çerçevede 'hayat boyu öğrenme' kavramı öne çıkmıştır (Bryce, 2007). Müzeler, bireylerin hayatlarının her aşamasında bilgi edinmelerine olanak sağlayan, informal eğitim süreçlerini deneyimlemelerine zemin hazırlayan dinamik öğrenme mekânları olarak bu sürecin merkezinde yer alır. Müzeler, sundukları bu eğitim ortamları ile klasik öğretim mekanizmalarından farklı olarak, öğrencilere ve topluma geniş bir vizyon kazandırabilecek alanlar sunar.

Müzelerin, kültür, sanat, doğa, bilim ve teknoloji gibi çeşitli alanlara ait objeleri ve hikayeleri barındırarak, topluma sadece geçmişi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda etkili bir öğrenme ortamı sunduğu bilinmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde, müzelerin eğitim birimleri aracılığıyla öğrencilere ve topluma yönelik eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi, bu öğrenme ortamlarının ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Buyurgan, 2017).

Günümüzde müzeler, yalnızca kültürel mirasın korunması ve sergilenmesi işlevini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda bu mirasın aktarımında eğitim ve eğlenceyi bir araya getiren yenilikçi yaklaşımlar geliştirmektedir. Mardin Müzesi gibi kurumlar, "edutainment" olarak adlandırılan bu yöntemlerle, ziyaretçilerine kültürel mirası öğretirken aynı zamanda eğlenceli ve unutulmaz deneyimler sunmayı amaçlamaktadır (Zaidi, 2016; Karadeniz Akdoğan, Durmaz, Kimzan ve Acer, 2019). Bu çalışma, Mardin Müzesi örneğinde olduğu gibi, müzelerin eğitim-öğretim süreçlerindeki rolünün nasıl dönüştüğünü ve bu süreçlerin toplumsal etkilerini ele almayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müzeler ile eğitim kurumları arasındaki iş birliğinin tarihsel gelişimini, mevcut durumunu ve gelecekteki potansiyelini incelemeyi amaçlamaktadır. Müze-eğitim ilişkisinin dün, bugün ve yarın açısından değerlendirilmesi, bu alanın daha etkin kullanılması için çözüm önerilerinin sunulması, çalışmanın temel hedeflerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda; müze eğitimi temalı derslerin müfredatlara eklenmesi, mantık ve hayal gücü gelişimini destekleyen etkinliklerin çeşitlendirilmesi, müze kültürleme-kültürleşme ilişkisi, interaktif müze kavramının geliştirilmesi, müze çeşitliliğinin sağlanması ve müzelerin eğitim süreçlerine daha fazla entegre edilmesi gibi konular incelenecektir.

Bu çalışmada, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze-eğitim alanındaki eksikliklerin tespit edilmesi ve derlenmesi amacıyla bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırma kapsamında "müze-eğitim ilişkisi", "tematik müze", "yapılandırmacı yaklaşım ve müze", "müze eğitim ilişkisinin dün-bugünü-yarını" anahtar kelimeleri kullanılarak Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, EBSCO Host, Taylor and Francis, Web of Science ve Science Direct gibi veri tabanlarında yer alan bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler ve tezler incelenmiştir. Bu amaçla, ülkelerin 'Devlet Müzesi' olarak nitelendirilen müzelerinin eğitim faaliyetleri karşılaştırılarak müze-eğitim ilişkisi üzerinde durulmuştur. Literatür incelemesi, sınırlı bir akademik alanda yapılan araştırmaların değerlendirilmesi, sentezlenmesi ve bilgi tabanının genişletilmesi amacıyla gerçekleştirilir (Hart, 2012).

Yöntem

Ulaşılan araştırmalar, amaç, yöntem, sonuç ve öneriler göz önünde bulundurularak betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bilgiler, mevcut bilgi birikimi ve düşünce oluşumlarıyla birlikte konunun kuvvetli ve zayıf yönleriyle beraber değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde, anahtar kelimeler belirlenmiş ve bu kelimelerle literatür taraması yapılmıştır. Belirlenen anahtar kelimeler yukarıda belirtilen veri tabanlarında aranmış, literatür taraması sonucunda elde edilen makale ve tezler araştırmanın amaçları doğrultusunda detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu analiz, literatürün betimsel analizi ve elde edilen bulguların sentezlenmesini içermiştir. Elde edilen bilgiler, müze-eğitim ilişkisinin dün, bugün ve yarını perspektifinde değerlendirilmiş, bu değerlendirme sürecinde konunun kuvvetli ve zayıf yönleri belirlenerek öneriler geliştirilmiştir. Bu

yöntemle, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerdeki müze-egitim ilişkisinin mevcut durumu, tarihsel gelişimi ve gelecekteki potansiyeli kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışma, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerdeki müze-egitim ilişkisini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni, TÜRKSOY üyesi ülkelerdeki (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan) devlet müzeleri ve bu müzelerin iş birliği içinde olduğu eğitim kurumlarından oluşmaktadır.

Örneklem, bu ülkelerdeki farklı tematik müzeler ve çeşitli eğitim kurumlarını kapsamaktadır. Ayrıca, müze eğitim programlarına dair veri tabanlarından elde edilen resmi internet siteleri, akademik makaleler ve tezler de örnekleme dahil edilmiştir. Bu bağlamda, örnekleme sürecinde tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak, her ülkeden farklı büyüklükte ve temada müzeler titizlikle seçilmiştir. Bu yöntem, araştırmanın müze-egitim ilişkisine dair genel çıkarımlar yapabilmesi için gerekli olan temsiliyeti sağlamak amacıyla tercih edilmiştir.

Seçilen müzeler ve eğitim kurumları, müze-egitim ilişkisinin derinlemesine analizine olanak sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Bu titiz seçim süreci, araştırmanın genelleştirilebilir sonuçlar sunmasına ve müze-egitim ilişkisini daha kapsamlı bir perspektiften değerlendirmesine imkân tanımaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde, çeşitli akademik veri tabanları ve dijital kütüphaneler kullanılmıştır. Bu veri tabanları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ebsco Host, Taylor and Francis, Web of Science ve Science Direct gibi kaynaklar bulunmaktadır. Literatür taramasında "müze-egitim ilişkisi", "tematik müze", "yapılandırımcı yaklaşım ve müze" gibi anahtar kelimeler kullanılarak ilgili makale ve tezler toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak literatür taraması ve betimsel analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Betimsel analiz, mevcut literatürün güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu süreçte, anahtar kelimeler doğrultusunda toplanan makale ve tezler tematik olarak sınıflandırılmış, analiz edilmiş ve sentezlenmiştir. Elde edilen bulgular, müze-egitim ilişkisinin tarihsel, mevcut ve gelecekteki yönlerini anlamak için sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için, literatür taramasında kullanılan veri tabanlarının geniş bir kapsama sahip olması ve güncel kaynakları içermesi sağlanmıştır. Anahtar kelimeler, araştırma konusunun derinliğini ve kapsamını doğru bir şekilde yansıtabilecek şekilde seçilmiştir. Betimsel analiz yöntemi, verilerin nesnel bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla, iki bilim uzmanının danışmanlığından faydalanılmıştır. Uzman görüşleri, veri toplama süreci ve analiz aşamalarında doğruluk ve güvenilirliğin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

Araştırmacının rolü

Araştırmacı, bu çalışmanın yürütülmesinde ve literatür taramasında merkezi bir rol oynamıştır. Araştırmacı, literatürdeki kaynakları titizlikle seçmiş, veri tabanlarındaki makale ve tezleri dikkatli bir şekilde incelemiştir. Betimsel analiz sürecinde, verilerin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi sağlanmış ve bulguların anlamlı bir şekilde sentezlenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının rolü, çalışmanın bilimsel ve akademik standartlara uygun olarak yürütülmesini garanti etmiştir.

Bulgular

Türkiye’de Müze Eğitim İlişkisi

Müzeler, kültürel mirası koruma, sergileme ve toplumlara aktarma görevlerinin yanı sıra, eğitim süreçlerinde de önemli bir rol oynamaktadır. Adıgüzel ve Öztürk'ün (1999) belirttiğine göre, 19. yüzyıldan itibaren Türk aydınları ve eğitimcileri, Avrupa'daki eğitim sistemlerinden çeşitli pedagojik yaklaşımlar ve uygulamalar konusunda etkilenmişlerdir. Bu etkilenme, özellikle II. Meşrutiyet döneminde belirgin bir şekilde artmış ve Türkiye'de müzecilik hareketlerinin başlamasına zemin hazırlamıştır. Türk eğitim tarihinde medrese dışındaki örgün eğitimi düzenleme ve geliştirme amacı güden 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, müzecilik tarihi açısından da önemli bir dönüm noktası olmuştur; çünkü bu nizamname ile müzecilik, eğitim kurumlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Türkiye'de müze eğitimi tarihi, Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanmakta olup, bu dönemde müzelerin eğitim işlevleri önemsizmiş ve vurgulanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Satı Bey, müze eğitimine önemli katkılar sağlamış ve "Silah Müzesi" adlı bir ders örneği hazırlayarak bu alanda öncü adımlar atmıştır. Satı Bey'in Maarif Nezaretine sunduğu raporda, müze eğitiminin önemine dikkat çekilmiştir (Şahan, 2005). Ülkemizde müze eğitimi alanında ilk adımlar 1868 yılında Galatasaray Lisesi'nde atılmış ve bu tarihte ilkokul müzesi olarak bilinen bir müze kurulmuştur. Müze eğitimi alanındaki önemli gelişmelerden biri ise 1958 yılında gerçekleşmiş olup, bu yıl öğretmenler için bir müze el kitabı yayımlanmıştır (Erdoğan, 2007).

Müze ve eğitim arasındaki ilişki, müzelerin sadece kültürel ve tarihsel mirası koruma ve sergileme işlevini değil, aynı zamanda bireylerin öğrenme süreçlerine aktif katkı sağlama misyonunu da üstlenmesiyle derinleşmiştir. Kentsel arkeoloji kapsamında, müzelerin eğitim işlevi, tarihî ve kültürel mirasın korunması ve bu mirasın yeni nesillere aktarılması açısından kritik bir rol oynar. İstanbul Arkeoloji Müzeleri gibi kurumlar, arkeolojik alanların eğitimde etkin kullanımıyla hem çocuklar hem de yetişkinler için zengin bir öğrenme ortamı sunar. Bu süreçte, müzeler, öğrencilerin ve toplumun tarih bilincini ve kültürel farkındalığını artırarak, eğitimde yapılandırmacı bir yaklaşımın benimsenmesine olanak tanır. Müzelerin bu işlevi, sadece okul içi eğitimle sınırlı kalmayıp, hayat boyu öğrenme sürecine de önemli katkılar sağlar (Polat, 2019).

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin eğitim programları, müzelerin eğitim ortamı olarak ne denli etkili kullanılabileceğini gösteren çeşitli etkinlikler sunmaktadır. Müzeler, tarihî ve kültürel mirasın korunması ve bu mirasın geniş kitlelere ulaştırılması amacıyla öğrencilere ve halka yönelik çeşitli eğitim faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin tarihî eserlerle doğrudan etkileşimde bulunmalarını sağlayarak, onların tarih bilincini ve kültürel farkındalığını geliştirmektedir (Kıraç, 2021).

Türkiye'de müze eğitiminin köklü geçmişine rağmen, zamanla güncelliğini yitirdiği ve yeni örneklerinin sayısının yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Ancak, 2010 yılında Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa başlatılan AB Türkiye Kültürlerarası Diyalog- Müzeler Hibe Programı, bu alanda önemli adımlar atılmasını sağlamıştır. Bu program kapsamında, Türkiye'deki birçok devlet ve özel müze uzmanlarına yönelik müze eğitimi içerikli iş birliği projeleri geliştirilmiş ve Avrupa Birliği ülkeleri ile aday ülkelerdeki müzeler arasında müzecilik etkinlikleri düzenlenmiştir (Özbek ve diğerleri, 2017).

Türkiye'de öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin müfredatında müze eğitimi, çeşitli lisans programlarında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, Sınıf Öğretmenliği programında müze eğitimi, seçmeli ders olarak Uygarlık Tarihi, Türk Tarihi ve Kültürü, Sanat Eğitimi gibi derslerle ilişkilendirilirken, Okul Öncesi Öğretmenliği programında Görsel Sanatlar Eğitimi kapsamında ele alınmakta ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında Arkeoloji, Eskiçağ Tarihi, Sanat ve Estetik, Drama derslerinde işlenmektedir. Resim-İş Öğretmenliği programında ise 'müze eğitimi ve uygulamaları' dersi yer almaktadır (Karadeniz ve diğerleri, 2015).

2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında imzalanan iş birliği protokolü, müze ve ören yerlerinin eğitim amaçlı kullanımını artırmayı hedeflemiştir. Bu protokol kapsamında, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı film, belgesel ve video gibi materyallerin Eğitim Bilim Ağı (EBA) üzerinden öğrencilere sunulması planlanmıştır. Böylece, öğrencilerin müze ve tarihi alanlarla daha fazla etkileşimde bulunmaları amaçlanmıştır (Sivrikaya, 2017).

2022 yılı verilerine göre, Türkiye'deki müze sayısı %6,4 artışla 552'ye ulaşmıştır. Bu müzelerin 211'i Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı iken, 341'i özel müze kategorisindedir. Müzelerdeki eser sayısı %0,8 artarak 3 milyon 750 bin 120'ye ulaşmıştır. Müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı ise 2022 yılında %97,1 artışla 45.822.525'e çıkmış, özel müze ziyaretçi sayısı %125,3 artışla 14.890.214 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler, Türkiye'deki müze ve ören yerlerine olan ilginin arttığını ve kültürel mirasın korunması ile tanıtılmasında müzelerin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Gelecekte bu alanlara yapılan yatırımların ve faaliyetlerin artırılması, kültürel mirasın daha geniş kitlelere ulaşması ve korunması açısından büyük önem taşımaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022).

Kazakistan'da Müze Eğitim İlişkisi

Kazakistan'da müze eğitimi, Sovyetler Birliği dönemine kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Sovyetler döneminde müzeler, ideolojik eğitimin bir parçası olarak kullanılmış, bağımsızlık sonrası dönemde ise Kazakistan, müze eğitimine yönelik yeni yaklaşımlar geliştirmiştir. 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Kazakistan, müzelerin kültürel mirasın korunması ve eğitimin bir aracı olarak kullanımını hedefleyen politikalar benimsemiştir. 2000'li yıllardan itibaren, müzelerin eğitim programlarına daha fazla odaklanılmış, müze eğitimciliği ve müze pedagojisi gibi alanlarda profesyonel gelişim programları başlatılmıştır (UNESCO, 2023).

2023 yılı itibarıyla Kazakistan'da toplam 275 müze bulunmaktadır. Bu müzelerden 200'ü devlet müzesi, 50'si özel müze, 25'i ise yarı özel müze kategorisindedir (Kazakistan İstatistik Komitesi, 2023). Devlet müzeleri arasında Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Devlet Müzesi, Almatı Tarih Müzesi ve Astana Etnografya Müzesi gibi önde gelen kurumlar yer almaktadır. Bu müzeler, Kazakistan'ın kültürel mirasını koruma ve yayma misyonunu üstlenmekle birlikte, eğitim programlarını aktif bir şekilde yürütmektedir. Özellikle Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Devlet Müzesi, sanatçılar, fotoğrafçılar, koleksiyonerler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak müze eğitiminde yeni bilgi teknolojilerini kullanmakta, tur ve tematik geziler düzenlemekte ve müze dersleri sunmaktadır (Kazakistan Kültür ve Enformasyon Bakanlığı, 2024).

Kazakistan'daki müze eğitim programları, öğrencilere müzeleri birer öğrenme ortamı olarak kullanma fırsatı sunmaktadır. Özellikle tarih, etnografya, arkeoloji ve sanat tarihi gibi alanlarda eğitim gören öğrenciler için tasarlanan programlar, rehberli turlar, atölye çalışmaları ve projeler gibi aktiviteler içermektedir (Nazarbayev Üniversitesi, 2023). Almatı Tarih Müzesi ve Astana Etnografya Müzesi gibi diğer devlet müzeleri de üniversite ve yüksekökol öğrencilerine yönelik müze pratiği programları sunarak, modern iletişim modelleri aracılığıyla farklı izleyici gruplarıyla etkileşimlerini artırmaktadırlar (Smithsonian Enstitüsü, 2022).

2023 yılı istatistiklerine göre, Kazakistan'daki müzelere yapılan ziyaretçi sayısı 6.255.900 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde düzenlenen gezilerin sayısı 179.179, konferansların sayısı ise 12.822 olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, dijital formata aktarılan eser sayısı 514.228 olup, engelliler için erişilebilir müze sayısı 309 olarak belirlenmiştir (Kazakistan İstatistik Komitesi, 2023). Bu veriler,

Kazakistan'daki müze sektörünün hem fiziksel hem de dijital alanda büyüdüğünü ve eğitimle entegrasyonun arttığını göstermektedir.

Gelecekte, Kazakistan'da müze eğitimine yapılan yatırımların ve faaliyetlerin artırılması, kültürel mirasın daha geniş kitlelere ulaşması ve korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Müze eğitim programlarının çeşitlendirilmesi ve dijital teknolojilerin entegrasyonu, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirecek ve müzelerin toplumsal etkisini artıracaktır (UNESCO, 2023).

Azerbaycan'da Müze Eğitim İlişkisi

Azerbaycan'da müze eğitiminin kökenleri, Sovyetler Birliği dönemine kadar uzanmaktadır. Sovyetler Birliği döneminde, müzeler sadece kültürel mirasın korunması ve halk eğitimi açısından değil, aynı zamanda ideolojik eğitim araçları olarak da önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde müzeler, topluma kültürel değerlerin aktarılması için aktif olarak kullanılmıştır (Erbay, 2018).

Bağımsızlık sonrası dönemde ise Azerbaycan'da müze eğitimi, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunmasında kilit bir rol oynamıştır. Özellikle 1990'lı yılların başında, Azerbaycan'da müzelerin sayısında belirgin bir artış yaşanmış ve bu müzeler, eğitim ve öğretim işlevlerini daha da geliştirmiştir. Müzeler, Azerbaycan Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösterirken, aynı zamanda çeşitli eğitim etkinlikleri düzenlemekte ve toplumun farklı kesimlerine ulaşmayı hedeflemektedir.

Azerbaycan'da devlet müzeleri, eğitim çalışmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Öne çıkan devlet müzeleri arasında Milli Azerbaycan Tarih Müzesi, Azerbaycan Milli Sanat Müzesi ve Nizami Gencevi adına Milli Azerbaycan Edebiyatı Müzesi yer almaktadır. Bu müzeler, eğitimde interaktif programlar ve sergiler düzenleyerek ziyaretçilere kültürel mirası daha yakından tanıma fırsatı sunmaktadır. Özellikle Milli Azerbaycan Tarih Müzesi, öğrenciler ve genel ziyaretçiler için tarih ve kültürle etkileşimi artıran eğitim programları ile dikkat çekmektedir (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, 2020).

Ülkedeki özel müzeler de müze eğitimine önemli katkılar sağlamaktadır. Özel müzeler, genellikle sanat galerileri ve özel koleksiyonlara ev sahipliği yaparak kültürel bilincin artırılmasına yönelik çeşitli faaliyetler düzenlemektedir. Bu müzeler, devlet müzelerine nazaran daha esnek yapıları sayesinde yenilikçi eğitim yöntemlerini deneyebilir ve daha küçük gruplarla odaklı eğitim programları sunabilir.

Azerbaycan'da müze eğitimi yalnızca öğrencilere yönelik olmayıp, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu bağlamda, müzeler sadece kültürel mirasın korunması değil, aynı zamanda topluma aktarılması ve gelecek nesillere taşınması açısından da önemli rol oynarlar. Müzeler, eğitim süreçlerine entegre edilmiş sergiler, eğitim programları ve araştırma olanakları sunarak, hem bireylerin bilgi düzeyini artırmayı hem de bilimsel araştırmalar için zengin bir kaynak oluşturmayı hedeflerler (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, 2020).

Azerbaycan'daki müze sayısı ve bu müzelerin eğitimdeki rolleri hakkında daha kapsamlı bir anlayış sağlamak için son istatistikler incelenmiştir. Ülkede toplam 242 müze bulunmaktadır ve bu müzeler yılda yaklaşık 2.417.000 ziyaretçi ağırlamaktadır. En çok ziyaret edilen müzeler arasında Milli Azerbaycan Tarih Müzesi, Nizami Gencevi adına Milli Azerbaycan Edebiyatı Müzesi, Azerbaycan Milli Sanat Müzesi, Azerbaycan Milli Halı Müzesi ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Müze Merkezi yer almaktadır. Bu müzeler, Azerbaycan'ın kültürel mirasını koruma ve sergileme konularında önemli bir rol oynamakta ve her yıl yüksek ziyaretçi sayısına ulaşmaktadır (Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023).

Kırgızistan'da Müze Eğitim İlişkisi

Kırgızistan'da müze eğitimi, Sovyetler Birliği dönemine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Bu dönemde müzeler, kültürel mirasın korunması ve halk eğitimi için olduğu kadar ideolojik eğitim

araçları olarak da kullanılmıştır. Müzeler, topluma kültürel değerlerin aktarılmasında ve Sovyet ideolojisinin yayılmasında aktif bir rol oynamıştır (Erbay, 2018).

Bağımsızlık sonrası dönemde Kırgızistan'da müze eğitimi, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunmasında merkezi bir öneme sahip olmuştur. 1990'lı yıllardan itibaren müzelerin sayısında bir artış gözlenmiş ve bu müzeler, eğitim ve öğretim işlevlerini daha da geliştirmiştir. Kırgızistan Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren devlet müzeleri, toplumun çeşitli kesimlerine yönelik eğitim etkinlikleri düzenlemekte ve bu sayede kültürel bilinci artırmayı hedeflemektedir.

Kırgızistan'da devlet müzeleri, eğitim çalışmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Ülkedeki önde gelen devlet müzeleri arasında Kırgız Ulusal Tarih Müzesi, G.A. Aitiev Kırgız Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi ve Frunze Müzesi bulunmaktadır. Bu müzeler, öğrencilere ve genel ziyaretçilere yönelik interaktif eğitim programları ve sergiler düzenlemekte, bu sayede Kırgız kültürü ve tarihini daha yakından tanıma fırsatı sunmaktadır. Ancak, devlet müzelerinin eğitim çalışmaları genellikle mevcut kaynakların sınırlılığı nedeniyle kısıtlı kalmaktadır.

Kırgızistan'daki özel müzeler de müze eğitimi alanında önemli bir role sahiptir. Sanat galerileri ve özel koleksiyonlara ev sahipliği yapan bu müzeler, kültürel bilincin artırılmasına yönelik çeşitli faaliyetler düzenlemekte ve yenilikçi eğitim yöntemleri sunmaktadır. Ancak, özel müzelerin eğitim programları, genellikle devlet müzelerine kıyasla daha küçük ölçekli ve sınırlı olabilmektedir.

Kırgızistan'da müze eğitimi, sadece öğrencilere yönelik olmayıp, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Müzeler, kültürel mirasın korunması, topluma aktarılması ve gelecek nesillere taşınması açısından önemli bir rol oynamakta; eğitim süreçlerine entegre edilmiş sergiler, eğitim programları ve araştırma olanakları sunarak bireylerin bilgi düzeyini artırmayı ve bilimsel araştırmalar için zengin bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir.

Kırgızistan'daki müzelerin sayısı ve bu müzelerin eğitimdeki rolleri hakkında daha kapsamlı bir anlayış sağlamak için son istatistikler göz önünde bulundurulmuştur. Ülkede toplam 84 müze bulunmakta olup, bu müzeler yılda yaklaşık 1.223.910 ziyaretçi ağırlamaktadır. Kırgızistan'da eğitim çalışmalarına yoğunlaşan devlet müzeleri arasında Kırgız Ulusal Tarih Müzesi, G.A. Aitiev Kırgız Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi ve Manas Destanı Müzesi öne çıkmaktadır. Bu müzeler, Kırgızistan'ın kültürel mirasını koruma ve sergileme açısından kritik bir rol üstlenmekte ve her yıl yüksek ziyaretçi sayısına ulaşmaktadır (Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023).

Özbekistan'da Müze Eğitim İlişkisi

Özbekistan'da bulunan müzeler, zengin kültürel ve tarihi mirası koruma ve sergileme misyonunu sürdüren önemli kurumlardır. Ülkede devlet ve özel müzeler, bu mirası toplumun her kesimine ulaştırmayı hedefleyen çeşitli eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Özbekistan'daki devlet müzeleri arasında yer alan Özbekistan Uygulamalı Sanat Devlet Müzesi ve Emir Timur Müzesi, ülkenin tarihini ve sanatını ziyaretçilere sunmakta, aynı zamanda eğitim kurumlarıyla iş birliği içerisinde çeşitli programlar düzenlemektedir. Bu müzeler, özellikle öğrencilere yönelik rehberli turlar, atölye çalışmaları ve interaktif öğrenme deneyimleri sunarak, eğitimi müze ortamına entegre etmektedir (Özbekistan Milli Tarih Müzesi, 2024).

Özbekistan'da 2023 yılı itibarıyla toplam müze sayısı 134'e yükselmiştir. Bu müzeler, kültürel mirasın korunması ve topluma aktarılması açısından önemli roller üstlenmektedir. Özellikle devlet müzeleri, eğitim çalışmaları açısından kilit öneme sahiptir. Ancak, ülke genelinde özel müzeler de eğitim süreçlerine katkıda bulunmakta, yenilikçi eğitim yöntemlerini deneyimleyerek öğrencilere ve topluma yönelik programlar sunmaktadır.

Müze istatistiklerine bakıldığında, Özbekistan'da müze sayılarının ve sergilenen eser sayısının yıllar içinde artış gösterdiği görülmektedir. 2000 yılında 88 olan müze sayısı, 2022 yılında 134'e yükselmiştir. Sergilenen eser sayısı ise 2000 yılında 1669,4 bin iken, 2022 yılında 2158,4 bine çıkmıştır. Bu artışlar, Özbekistan'ın kültürel mirasa verdiği önemi ve müze altyapısının sürekli olarak geliştiğini göstermektedir. Müze ziyaretçi sayıları da yıllar içinde önemli değişiklikler göstermiştir.

2000 yılında 3.463.600 olan ziyaretçi sayısı, 2022 yılında 5.673.800'e ulaşmıştır. Özellikle okul grupları ve öğrenciler için düzenlenen müze ziyaretleri, müzelerin eğitim kurumları ile iş birliği içinde çalışmasının bir sonucu olarak artış göstermektedir (Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İstatistik Ajansı, 2024).

Özbekistan'da müze eğitimi, sadece devlet müzelerinde değil, aynı zamanda özel müzelerde de önemli bir bileşen haline gelmiştir. Müzeler, öğrencilere tarih, sanat, bilim ve kültür konularında pratik ve interaktif öğrenme fırsatları sunarak, teorik bilgilerin pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu süreç, müzelerin eğitimdeki rollerini daha da güçlendirmiş ve Özbekistan'da müze-eğitim ilişkisinin gelecekte daha bilinçli ve kültürel mirasına sahip çıkan nesiller yetişmesine katkıda bulunmasını sağlamıştır.

Türkmenistan'da Müze Eğitim İlişkisi

Türkmenistan'da müze eğitimi, müzelerin geleneksel sergi alanlarının ötesine geçerek eğitim merkezleri olarak işlev görmesini sağlamaktadır. Ülkedeki müzeler, tarih, sanat ve kültür konularında zengin öğrenim fırsatları sunan programlar düzenlemekte olup, özellikle okul grupları ve öğrenciler için eğitim odaklı faaliyetler sunmaktadır. Bu programlar, öğrencilerin kültürel mirasa olan ilgilerini artırmayı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmayı hedeflemektedir (Türkmenistan Kültür Bakanlığı, 2024).

Türkmenistan'daki devlet müzeleri, eğitim çalışmaları açısından önemli bir konuma sahiptir. Öne çıkan devlet müzeleri arasında Aşkabat Ulusal Tarih Müzesi, Mary Müzesi, Türkmenistan Ana Müzesi, Türkmen Halı Müzesi ve Türkmen Güzel Sanatlar Müzesi yer almaktadır. Bu müzeler, öğrenciler ve ziyaretçiler için tarih, sanat ve kültürle etkileşimi artıran eğitim programları düzenleyerek, Türkmenistan'ın zengin kültürel ve tarihi mirasını daha yakından tanıma fırsatı sunmaktadır. Ancak, müze eğitim programlarının kapsamı ve etkinliği, genellikle mevcut kaynakların sınırlılığı nedeniyle değişkenlik göstermektedir (Türkmenistan Devlet Müzesi, 2024).

Türkmenistan'da müze eğitimi sadece öğrencilere yönelik olmayıp, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Müzeler, kültürel mirasın korunması, topluma aktarılması ve gelecek nesillere taşınması açısından önemli bir rol oynamakta, eğitim süreçlerine entegre edilmiş sergiler, eğitim programları ve araştırma olanakları sunarak bireylerin bilgi düzeyini artırmayı ve bilimsel araştırmalar için zengin bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedirler (Türkmenistan Kültür Bakanlığı, 2024).

Türkmenistan'daki müzelerin sayısı ve bu müzelerin eğitimdeki rolleri hakkında daha kapsamlı bir anlayış sağlamak amacıyla son istatistikler incelenmiştir. 2000-2022 yılları arasında Türkmenistan'da müze sayılarında belirgin bir artış yaşanmış; 2000 yılında 64 olan müze sayısı, 2022 yılında 102'ye yükselmiştir. Bu artış, Türkmenistan'ın kültürel mirasa verdiği önemi ve müze altyapısının sürekli olarak geliştiğini göstermektedir. Ayrıca, sergilenen eser sayısı da 2000 yılında 1.246.800 iken, 2022 yılında 1.585.600'e çıkarak kültürel mirasın korunması ve sergilenmesinde önemli bir artış simgelemiştir (Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi, 2024).

Müze ziyaretçi sayıları da yıllar içinde artış göstermiştir. 2000 yılında 2.145.700 olan ziyaretçi sayısı, 2022 yılında 3.184.600 kişi olarak kaydedilmiştir. Özellikle öğrenci ziyaretlerindeki artış, müzelerin eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde çalışmasının bir yansımasıdır. Müzeler, öğrencilere tarih, sanat, bilim ve kültür konularında pratik ve interaktif öğrenme fırsatları sunarak, teorik bilgilerin pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkmenistan'da müze eğitim ilişkisinin güçlenmesi, gelecekte daha bilinçli ve kültürel mirasa sahip çıkan nesiller yetiştirmeye yardımcı olacaktır (Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi, 2024).

Türkiye’de Müze Eğitimi Örnekleri

Ülkemizde eğitim programlarını geliştirme çalışmalarına bağlı olarak 2004-2005 Eğitim-Öğretim döneminden itibaren müzeleri öğretim programları ile ilişkilendirme ve müzeleri en önemli sınıf dışı öğrenme ortamı yapmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır (Akmehmet ve Ödekan, 2011). Müze Eğitimi ile ilgili ilk çalışmalardan biri 1994 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Kültür Bakanlığı “Müzedede Drama” adıyla yaptığı etkinlikte bir arkeoloji müzesinde dönemin özelliklerini öğrencilerin gerçekleştirdiği bir drama gösterisiyle canlandırmıştır. Ülkemizde eğitim programlarını geliştirme çalışmalarına bağlı olarak 2004-2005 Eğitim-Öğretim döneminden itibaren müzeleri öğretim programları ile ilişkilendirme ve müzeleri en önemli sınıf dışı öğrenme ortamı yapmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır (Akmehmet ve Ödekan, 2011). Müze Eğitimi ile ilgili ilk çalışmalardan biri 1994 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Kültür Bakanlığı “Müzedede Drama” adıyla yaptığı etkinlikte bir arkeoloji müzesinde dönemin özelliklerini öğrencilerin gerçekleştirdiği bir drama gösterisiyle canlandırmıştır. Benzer bir çalışmada Çağdaş Drama Derneği tarafından Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesinde gerçekleştirilmiştir (Uysal, 2005).

Türkiye’de Müze Eğitimi denilince akla gelen ilk müzelerden birisi Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi’dir. Rahmi Koç’un yurt dışında karşılaştığı ve ülkemizde bulunmayan sanayi, teknik ve bilim müzelerinden yola çıkarak oluşturduğu bir müze olan Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi; Havacılık, Denizcilik, Madeni Para, Değerli Kâğıt, Bisiklet, Motosiklet, Buharlı Makineler, Gemi Makineleri, Minyatür Demiryolu Setleri ve Oyuncaklardan oluşmaktadır. Bu müzenin koleksiyonlarına yönelik olarak “Dünyamızın Güneş Sistemindeki Yerini ve Hareketlerini Biliyor musunuz? ve Deniz Taşıtları Araçları Nasıl Hareket Ediyor?” adlı iki farklı öğretim programı hazırlanmıştır. Bu öğretim programları hazırlanırken çağdaş program geliştirme modelleri dikkate alınmıştır (Yılmaz, 2008).

Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi ise içerisinde eğitim bölümü bulunan ilk müzemizdir. İstanbul Arkeoloji Müzesi 2006 yılından bu yana “Okul-Müze Günü” düzenlemektedir. “Okul-Müze” günlerinin eğitim programı Yıldız Teknik Üniversitesi personeli tarafından hazırlanmıştır. Bu programın temel amacı İstanbul tarihini ve kültürünü 4 ve 7. sınıf arasındaki öğrencilere anlatmaktır. Bu programdaki faaliyetler müze öncesi aktiviteleri, müze eğitimi sırasındaki aktiviteler ve müze sonrası aktiviteler olarak üçe ayrılmıştır.

Son yıllarda Müze Eğitimi konusunda ülkemizdeki müzelerin bir çalışma içinde oldukları gözlenmiştir fakat bu eğitimler ortak bir programa dayanmamakta ve yeterli olmadıkları görülmektedir. Özbek ve diğerlerinin (2017) yaptığı çalışmada ise müzelerde uygulanan eğitim planlarının müze eğitimcilerinin kendilerinin planladıkları görülmüş ve eğitim etkinliklerini planlama konusunda alan uzmanlarından yardım almaları gerektiği düşünülmüştür. Ayrıca müzelerde çocuklara yönelik eğitim etkinliklerinin olduğu fakat çocukların aileleriyle birlikte gerçekleştirdikleri etkinliklerin olmadığı da ifade edilmiştir.

Görüldüğü üzere ülkemizde Müze Eğitimi çok eski bir geçmişe sahip olmasına rağmen bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve geliştirilmeye açıl olduğu değerlendirilmektedir. Ülkemizde müze ve okul iş birliğini artırmak için yeni bir bakış açısıyla uygun okulların içerisine çeşitli müzeler kurularak müze bilincinin artırılması ve eğitim öğretim yol ve yöntemlerinin çeşitlendirilmesi hedeflenmelidir. Aynı zamanda müzelerin içinde bir mekânın da derslik şekline çevrilerek müze içerisinde eğitim öğretim ortamı kurulması sayesinde, müzelerin ziyaretçi sayısının artacağı ve ziyaretçi çeşitliliğinin çoğalacağı ifade edilebilir.

TÜRKSOY Üye Ülkelerindeki Müze Eğitimi Örnekleri

2022 Türk Dünyası Kültür Başkenti Bursa’da düzenlenen Türk Dünyası Müzeler Buluşması, Türk halklarının kültürel mirasını koruma ve paylaşma çabalarını desteklemiştir. Etkinlik, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY, 2022) iş birliğiyle gerçekleşmiştir. Müze profesyonellerini bir araya getirerek müze eğitimi ilişkisini güçlendirmiş ve Türk Dünyası’ndaki müzeler arasında iş birliği olanaklarını

artırmıştır. Kültürel mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve dokümantasyon merkezlerinin kurulması, müzelerin açılması, öğretim kurumlarında ders olarak sunulması, kitle iletişim araçlarında olumlu kültür değerlerinin yayılması ve kuşaklar arasında oluşabilecek kopuklukların giderilmesi gibi faaliyetler, TÜRKSOY'un temel amaçları ve eylem planları arasında en etkin biçimde yer almalıdır (Türkyılmaz, 2013).

Türk Dünyasında müzeler, kültürel diplomasının etkili bir unsuru olarak ulusların küresel pazarlarda diplomatik ilişkiler geliştirmelerini sağlayan önemli aktörlerdir. Müze diplomasisi, yerel ve küresel platformlarda kültürü ve mirası sergileyerek uluslararası çevrelerde önemli bir araç olarak kabul edilir. Ayrıca, müzeler farklı kültürlerin bir araya gelmesine katkı sağlayarak ortak anlayış ve saygı temelinde iletişim kurmalarına olanak tanır. Kültürel ve sanatsal etkinliklerde kullanılarak uluslararası diplomasi süreçlerinde etkili bir rol oynayan müzeler, özel müzeler aracılığıyla kültürel mirasın korunması ve tanıtılmasında da öncüdürler. Son olarak, müzeler farklı kültürler arasında diyalog ve anlayışın gelişmesine yardımcı olarak kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli katkı sağlarlar (Özrili, 2023).

Türk Dünyasında Müzeler, kültürel diplomasının etkili bir unsuru olarak ulusların, eserleri, objeleri ve etkinlikleriyle küresel pazarlarda diplomatik ilişkiler geliştirmelerini sağlayan önemli aktörlerdir. Müze diplomasisi, yerel ve küresel mecalarda kültürü ve mirası sergileyerek uluslararası çevrelerde önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, müzeler farklı kültürlerin bir araya gelmelerine katkı sağlayarak ortak anlayış ve saygı temelinde iletişim kurmalarına imkân tanır. Müzeler aynı zamanda eğitim müzesi olarak da işlev görebilirler, liderlik ve siyasi gelişimi sergileyerek genç nesillere örnek oluşturur ve kültürel bilinci artırmak için topluma yönelik eğitim faaliyetleri düzenler. Kültürel ve sanatsal etkinliklerde kullanılarak uluslararası diplomaside etkili bir rol oynayan müzeler, özel müzeler aracılığıyla kültürel mirasın korunması ve tanıtılmasında da öncüdür. Son olarak, müzeler farklı kültürler arasında diyalog ve anlayış geliştirmeye yardımcı olarak kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli katkı sağlarlar (Özrili, 2023).

Tartışma

Bu araştırma, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitiminin kültürel mirasın korunması ve bu mirasın topluma aktarılması açısından taşıdığı stratejik önemi ve eğitimsel rolünü ele almaktadır. Müze eğitiminin, müzelerin yalnızca kültürel mirasın sergilenmesi ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumun eğitimine katkı sunan dinamik kurumlar haline gelmesini sağladığı görülmektedir. Türkiye'deki müze eğitimi tarihi, Tanzimat Dönemi'nden itibaren şekillenmeye başlamış ve Cumhuriyet Dönemi'nde Satı Bey'in katkılarıyla önemli bir ivme kazanmıştır (Şahan, 2005). Satı Bey'in Maarif Nezaretine sunduğu rapor ve müze eğitimi üzerine yaptığı çalışmalar, Türkiye'deki müzelerin eğitim işlevlerinin daha etkin bir şekilde kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin müzecilik alanındaki lider konumunu pekiştirmiş ve müzelerin toplumsal bilinç oluşturmadaki önemini artırmıştır.

Müzelerin eğitimsel işlevleri, sadece sergi mekânları olmaktan öteye geçerek, öğrenme süreçlerinde aktif bir rol üstlenmektedir. Buyurgan (2017), müzelerin, öğrencilerin sınıf dışı etkinliklerle daha ilgili ve meraklı hale geldiklerini ve bu sayede kalıcı öğrenmenin desteklendiğini vurgulamaktadır. Bu durum, Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerinde müze eğitiminin daha yaygınlaştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Buyurgan (2017), müzelerin sergiledikleri dünyayı sadece görsel olarak sunmakla kalmayıp, ziyaretçilerine gerçek objeler aracılığıyla etkili ve kalıcı öğrenme fırsatları sunduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, özellikle eğitim süreçlerinde müzelerin ne denli kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Müze eğitimi, sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda ziyaretçilerin aktif katılımını teşvik eden bir öğrenme sürecini ifade eder. Mardin Müzesi'nde gerçekleştirilen edutainment uygulamaları, çocuklar ve yetişkinler için müzeyi bir öğrenme alanına dönüştürerek, müze ziyaretlerinin eğitim potansiyelini artırmaktadır (Lepouras ve Vassilakis, 2004). Bu bağlamda, müzelerde oyunlaştırma ve

atölye çalışmaları gibi uygulamalar, ziyaretçilerin öğrenme süreçlerine daha etkin bir şekilde katılım sağlamalarına olanak tanır ve müzeleri sadece sergi alanları olmaktan çıkararak, dinamik öğrenme merkezlerine dönüştürür (Baccarin, 2017).

Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerinde müze eğitiminin yaygınlaştırılması, bu öğrenme potansiyelinin topluma daha geniş bir yelpazede sunulmasını sağlayabilir. TÜRKSOY üyesi diğer ülkelerde müze eğitimi, genellikle Sovyetler Birliği döneminde şekillenmiş ve bağımsızlık sonrası dönemde yeniden yapılandırılmıştır. Sovyetler dönemi boyunca müzeler, ideolojik eğitim araçları olarak kullanılmış ve bu durum, müzelerin eğitimsel işlevlerini kısıtlamıştır (Erbay, 2018). Ancak, bağımsızlık sonrası dönemde bu ülkelerde müze eğitimi, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu süreç, müzelerin toplumla daha güçlü bir eğitim bağı kurmasını sağlamış ve müze eğitiminin toplumsal dönüşüme olan katkılarını artırmıştır. Madran (1999), müzelerin toplumun hizmetinde olan, araştırma, koruma ve eğitim işlevlerini sürdüren kâr amacı gütmeyen kurumlar olduğunu ifade ederken, müzelerin eğitici rolünün önemini de vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerinde müze eğitiminin geliştirilmesi, bu kurumların eğitimdeki etkisini artıracaktır.

Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin müze sayısı ve ziyaretçi oranları bakımından diğer TÜRKSOY üyesi ülkelere kıyasla daha yüksek değerlere sahip olduğunu göstermektedir. 2022 verilerine göre, Türkiye'de toplam 552 müze bulunmakta ve bu müzeler yıllık 45.822.525 ziyaretçi çekmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Türkiye'deki müze eğitiminin köklü geçmişi ve modern eğitim yaklaşımlarıyla entegrasyonu, bu yüksek oranların arkasındaki temel etkenlerden biridir. Örneğin, Türkiye'deki müze eğitimi uygulamalarında okullarla iş birliğine dayalı eğitim programlarının geliştirilmesi, yapılandırmacı eğitim yaklaşımının müze ortamına entegre edilmesi, öğrencilere ve topluma geniş bir vizyon kazandırmıştır (Yılmaz, 2008).

Kazakistan'da müze eğitimi, Sovyet dönemi mirası üzerine inşa edilmiş ve bağımsızlık sonrası dönemde yeniden yapılandırılmıştır. Kazakistan'daki 275 müze, 6.255.900 ziyaretçi sayısı ile dikkat çekmektedir. Bu durum, Kazakistan'ın müzecilik alanındaki potansiyelini ve müze eğitimi konusundaki gelişim ihtiyacını ortaya koymaktadır (Kazakistan İstatistik Komitesi, 2023). Kazakistan Cumhuriyeti Merkezi Devlet Müzesi gibi önde gelen müzeler, müze eğitimi programları ile öğrencilere müzeleri birer öğrenme ortamı olarak kullanma fırsatı sunmaktadır. Ancak, müze eğitiminin daha da geliştirilmesi ve dijital teknolojilerin müze eğitimine entegrasyonu, bu alandaki gelişim potansiyelini artıracaktır (UNESCO, 2023).

Azerbaycan'da müze eğitimi, Sovyetler Birliği döneminden miras kalan ideolojik eğitimin ötesine geçerek, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunmasına odaklanmıştır. Azerbaycan'da 242 müze bulunmakta olup, bu müzeler yılda 2.417.000 ziyaretçi çekmektedir (Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023). Azerbaycan'daki müze eğitimi programları, öğrenciler ve genel ziyaretçiler için kültürel mirasla etkileşimi artıran eğitim programları sunmakta, ancak bu programların kapsamı ve etkinliği, mevcut kaynaklarla sınırlı kalmaktadır (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, 2020). Azerbaycan'daki müze eğitiminin güçlendirilmesi, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Kırgızistan'da müze eğitimi, Sovyetler Birliği dönemi mirası üzerine inşa edilmiş ve bağımsızlık sonrası dönemde yeniden yapılandırılmıştır. Ülkede 84 müze bulunmakta olup, bu müzeler yılda 1.223.910 ziyaretçi ağırlamaktadır (Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023). Kırgızistan'daki müze eğitimi, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunmasına yönelik önemli bir araç olarak kullanılmakta, ancak bu alandaki kaynakların sınırlılığı, eğitim programlarının etkinliğini kısıtlamaktadır. Kırgızistan'daki müze eğitiminin geliştirilmesi, özellikle devlet müzeleri aracılığıyla kültürel mirasın korunması ve topluma aktarılması açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Özbekistan'da müze eğitimi, zengin kültürel ve tarihi mirasın korunması ve sergilenmesi misyonunu sürdüren devlet ve özel müzeler aracılığıyla yürütülmektedir. Ülkede 134 müze bulunmakta olup, bu müzeler yılda 5.673.800 ziyaretçi çekmektedir (Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İstatistik Ajansı, 2024). Özbekistan'daki müze eğitimi, öğrencilere tarih, sanat, bilim ve kültür konularında pratik ve interaktif öğrenme fırsatları sunmakta, bu da müze eğitiminin toplumsal etkileşimdeki rolünü artırmaktadır. Ancak, müze eğitim programlarının daha da

geliştirilmesi, Özbekistan'ın kültürel mirasın korunması ve eğitim süreçlerine entegrasyonunda önemli bir adım olacaktır.

Türkmenistan'da müze eğitimi, geleneksel sergi alanlarının ötesine geçerek eğitim merkezleri olarak işlev görmektedir. Ülkede 102 müze bulunmakta olup, bu müzeler yılda 3.184.600 ziyaretçi ağırlamaktadır (Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi, 2024). Türkmenistan'daki müze eğitimi, öğrencilerin ve toplumun tüm kesimlerinin kültürel mirasla etkileşimini artırmayı hedeflemektedir. Ancak, müze eğitim programlarının kapsamı ve etkinliği, mevcut kaynakların sınırlılığı nedeniyle değişkenlik göstermektedir. Türkmenistan'daki müze eğitiminin güçlendirilmesi, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında ve toplumsal bilincin artırılmasında büyük bir öneme sahiptir.

Tablo 1

Türkiye ve TÜRKSOY Üye Ülkeleri Müze İstatistikleri

Ülke/Yıl	Müze Sayısı	Toplam Ziyaretçi	Öne Çıkan Müzeler
Türkiye/2022	552	45.822.525	İstanbul Arkeoloji Müzesi (İstanbul) Topkapı Sarayı Müzesi (İstanbul) Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Ankara) Ayasofya Müzesi (İstanbul) Pera Müzesi (İstanbul)
Azerbaycan/2023	242	2.417.000	Azerbaycan Ulusal Tarih Müzesi (Bakü) Şirvanşahlar Sarayı Müzesi (Bakü) Azerbaycan Halı Müzesi (Bakü) Heydar Aliyev Merkezi (Bakü) Gobustan Milli Parkı Müzesi (Gobustan)
Kırgızistan/2023	84	1,223,910	G.A. Aitiev Adına Kırgız Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi (Bişkek) Kırgız Ulusal Müzesi (Bişkek) Manas Destanı Müzesi (Bişkek) Frunze Müzesi (Bişkek)
Kazakistan/2023	275	6.255.900	Ulusal Müze Kazak Eli (Astana) Astana Müzesi (Astana) Almatı Sanat Müzesi (Almatı) Kazakistan Halk Sanatı Müzesi (Almatı) Sinekoloji Müzesi (Almatı)
Türkmenistan/2022	102	3,184,600	Ulusal Müze (Aşgabat) Türkmen El Sanatları Müzesi (Aşgabat) Aşgabat Sanat Müzesi (Aşgabat) Nisa Tarihi ve Arkeoloji Kompleksi (Aşgabat) Türkmen Halı Müzesi (Aşgabat)

Özbekistan/2022	134	5,673,800	Amir Temur Müzesi (Taşkent) Devlet Tarih Müzesi (Taşkent) Sanat Müzesi (Taşkent) Savitskiy Sanat Enstitüsü Müzesi (Nukus) Afrosiyob Müzesi (Taşkent)
-----------------	-----	-----------	--

Kaynak: Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerin resmi istatistik kurumları internet sitelerinden erişilen bilgiler.

Tablo 1'e göre, Türkiye'nin müze sayısı ve ziyaretçi oranları bakımından diğer TÜRKSOY üyesi ülkelere kıyasla daha yüksek değerlere sahip olduğu görülmektedir. 2022 verilerine göre, Türkiye'de toplamda 552 müze bulunmakta ve bu müzeler yıllık 45.822.525 ziyaretçi çekmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Bu durum, Türkiye'nin müzecilik alanındaki gelişmişliğini ve müzelerin toplumsal etkileşimdeki önemini vurgulamaktadır. Kazakistan'da 2023 yılı verilerine göre 275 müze ve 6.255.900 ziyaretçi, Azerbaycan'da ise 242 müze ve 2.417.000 ziyaretçi bulunmaktadır (Kazakistan İstatistik Komitesi, 2023; Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023). Kırgızistan'da 84 müze ve 1.223.910 ziyaretçi, Türkmenistan'da 102 müze ve 3.184.600 ziyaretçi, Özbekistan'da ise 134 müze ve 5.673.800 ziyaretçi kaydedilmiştir (Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023; Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi, 2024; Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İstatistik Ajansı, 2024). Bu veriler, her ülkenin müzecilik alanında kaydettiği ilerlemeyi ve toplumsal etkileşimini yansıtmaktadır.

Bu araştırma, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitiminin gelişimini, mevcut durumunu ve gelecekteki potansiyelini kapsamlı bir şekilde ele alarak, müze eğitiminin eğitim sistemleri içerisindeki rolünü ve toplumsal etkileşimdeki önemini vurgulamaktadır. Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin müze eğitimi alanında lider bir konumda olduğunu göstermekte, ancak diğer TÜRKSOY üyesi ülkelerde de müze eğitiminin önemli bir gelişim potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, müze eğitiminin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi için müzeler arası uluslararası iş birliklerinin artırılması, dijital teknolojilerin müze eğitimine entegrasyonu ve müzelerin toplumsal bilinci artıracak programlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu öneriler doğrultusunda, müze eğitiminin hem Türkiye'de hem de TÜRKSOY üyesi ülkelerde daha etkili ve sürdürülebilir hale getirilmesi mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitiminin tarihsel gelişimi, mevcut durumu ve gelecekteki potansiyellerini kapsamlı bir şekilde ele alarak, müze eğitiminin eğitim sistemleri içerisindeki rolünü ve toplumsal etkileşimdeki önemini vurgulamaktadır. Buyurgan'ın (2017) belirttiği gibi, müzelerin eğitim birimleri aracılığıyla sunduğu hizmetler, bu kurumların sadece kültürel mirası korumakla kalmayıp, aynı zamanda bu mirası topluma etkili bir şekilde aktarmada kritik bir araç olduğunu göstermektedir. Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerinde müze eğitiminin daha da geliştirilmesi, bu potansiyelin artırılması için stratejik bir adım olacaktır. Atagök (1999) ve Madran (1999) tarafından ifade edilen müzelerin eğitimsel işlevleri, toplumun kültürel gelişimine ve bireylerin eğitim süreçlerine sağladıkları katkıları net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Müze eğitiminde edutainment (öğrence) uygulamalarının önemi giderek artmakta olup, bu yaklaşımlar sayesinde müzeler, kültürel mirasın korunmasının yanı sıra, topluma yönelik eğitim hizmetlerini de etkin bir şekilde sunabilmektedir. Mardin Müzesi gibi örneklerde görüldüğü üzere, bu tür uygulamalar, ziyaretçilerin ilgisini çekmekte ve müzeleri eğlenerek öğrenilen mekânlara dönüştürmektedir. Bu durum, müzelerin kültürel mirası aktarma ve toplumsal bilinci artırma konusundaki rollerini güçlendirmektedir (Balloffet, Courvoisier ve Lagier, 2014; Yum, 2020).

Bu nedenle, Türkiye ve TÜRKSOY üye ülkelerinde müze eğitimine yönelik programların yaygınlaştırılması, toplumsal bilinçlenmeyi ve kültürel mirasın korunmasını sağlayacak önemli bir adım olacaktır. Müze eğitimi, sadece kültürel mirasın korunması ve aktarılması açısından değil, aynı

zamanda toplumsal bilinç oluşturma ve eğitim süreçlerini destekleme noktasında da stratejik bir öneme sahiptir. Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin müze eğitimi alanında lider bir konumda olduğunu göstermektedir. Türkiye'deki müze sayısı ve ziyaretçi oranları, bu alandaki uzun yıllara dayanan birikimin ve modern eğitim yaklaşımlarının entegrasyonunun bir sonucudur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022).

Türkiye'de müze eğitimi, Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak Cumhuriyet dönemiyle birlikte önemli bir ivme kazanmış, bu süreçte müzeler toplumsal bilinç oluşturma noktasında, eğitim süreçlerinin bir parçası haline gelmiştir (Şahan, 2005). Türkiye'deki müzelerde uygulanan eğitim programları, yapılandırmacı eğitim yaklaşımlarını müze ortamına entegre ederek öğrencilerin aktif öğrenme süreçlerine katılmalarını sağlamakta, böylece müze ziyaretleri kalıcı öğrenme deneyimlerine dönüşmektedir (Yılmaz, 2008). Türkiye'nin 2022 yılı itibarıyla 552 müzeye sahip olması ve bu müzelerin yıllık 45.822.525 ziyaretçi çekmesi, müze eğitimi alanında kat edilen mesafeyi ve toplumun bu alanla olan etkileşimini açıkça ortaya koymaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022).

TÜRKSOY üyesi ülkelerde ise müze eğitimi, genellikle Sovyetler Birliği dönemi mirası üzerine inşa edilmiş ve bağımsızlık sonrası dönemde yeniden yapılandırılmıştır. Bu ülkelerde müze eğitimi, ulusal kimliğin ve kültürel mirasın korunması açısından önemli bir araç olarak kullanılmış, ancak bu alandaki gelişim, kaynakların sınırlılığı nedeniyle sınırlı kalmıştır (Erbay, 2018). Kazakistan'da, 275 müze ve 6.255.900 ziyaretçi ile dikkat çeken müzecilik alanı, dijital teknolojilerin entegrasyonu ve müze eğitimi programlarının çeşitlendirilmesiyle daha da geliştirilebilir (Kazakistan İstatistik Komitesi, 2023). Azerbaycan'da ise 242 müze ve 2.417.000 ziyaretçi ile müzelerin kültürel mirası koruma ve eğitim süreçlerinde önemli rol oynadığı görülmekle birlikte, mevcut programların kapsamının genişletilmesi ve etkinliğinin artırılması gerekmektedir (Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023).

Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi ülkelerde müze eğitimi, Sovyet dönemi mirasını taşımakta olup, bağımsızlık sonrası dönemde yeniden yapılandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu ülkelerdeki müze eğitimi uygulamaları, kaynakların sınırlılığı ve teknolojik altyapının yetersizliği nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Kırgızistan'da 84 müze ve 1.223.910 ziyaretçi, Özbekistan'da 134 müze ve 5.673.800 ziyaretçi, Türkmenistan'da ise 102 müze ve 3.184.600 ziyaretçi bulunmakta olup, bu veriler müze eğitiminin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2023; Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İstatistik Ajansı, 2024; Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi, 2024).

Bu sonuçlar, Türkiye'nin müze eğitimi alanında geliştirilmesi gereken tarafların bulunmasına rağmen öne çıkan uygulamalara sahip olduğunu vurgularken, TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitiminin daha fazla geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Müze eğitiminin etkinliğinin artırılması, dijital teknolojilerin entegrasyonu, uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi ve müze eğitiminin okul müfredatlarına entegrasyonu ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda, müze eğitiminin daha geniş kitlelere ulaştırılması ve toplumsal bilincin artırılmasına yönelik çalışmaların önemi büyüktür. Bu alanda yapılacak geliştirmeler hem Türkiye'de hem de TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitiminin etkisini artıracak, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunacaktır.

Öneriler

- Müze Eğitimi:** Türkiye ve TÜRKSOY üyesi ülkelerde müze eğitimi, kültürel mirasın korunması ve topluma aktarılması açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Müze eğitimi, modern eğitim yöntemleriyle desteklenmeli ve özellikle interaktif ve dijital teknolojilerin entegrasyonu ile zenginleştirilmelidir. Uluslararası iş birliklerinin artırılması, bu alanda bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik edebilir.
- Müze Eğitimi Temalı Derslerin Müfredata Eklenmesi:** Türkiye'de arkeoloji, sanat tarihi vb. derslerin müfredatına 'müze eğitimi' temalı derslerin eklenmesi, yapılandırmacı eğitim

sistemini destekleyerek öğrencilerin dinamik olarak deneyim yaşamasını ve yaparak öğrenmesini sağlayabilir. Müzelerin eğitim-öğretim amacıyla kullanılması, klasik sınıf ortamındaki eğitim anlayışını enginleştirebilir.

3. **Okullarda Müze Açılması:** Soyut konuların somutlaştırılması açısından müzelerin okullarda ve diğer kamu kurumlarında açılması büyük önem taşır. Bu tür müzeler, sosyal bilimler gibi derslerde öğrencilerin kavramları daha somut bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilir.
4. **Mantık ve Hayal Gücü Gelişimi:** Müzelerdeki interaktif uygulamalar, öğrencilerin hayal gücünü ve mantık kurma yeteneklerini geliştirir. Bu süreç, öğrencilerin hem okul hayatında hem de meslek seçimlerinde daha başarılı bireyler olmalarını sağlayabilir.
5. **Etkinlik Çeşitliliğinin Artırılması:** Müze ortamında gerçekleştirilen farklı etkinlikler, öğrencilerin öğrenme çıktılarının artmasına katkıda bulunur. Bu nedenle müzelerde düzenlenecek etkinliklerin çeşitlendirilmesi önemlidir.
6. **Müze Kültürleme-Kültürleşme İlişkisi:** Müzeler, kültürel özelliklerin yeni nesillere aktarılması ve farklı kültürlerle etkileşimde bulunulması açısından stratejik mekanlardır. Bu bağlamda, interaktif eğitimlerle zenginleştirilen müzeler, kültürel bilinci artırabilir.
7. **İnteraktif Müze Kavramının Geliştirilmesi:** Günümüzde interaktif teknolojilerle donatılmış müzeler, ziyaretçilere daha derinlemesine bir öğrenme deneyimi sunar. Eğitim-öğretim amaçlı dersliklerde bu teknolojilerin kullanılması, kalıcı öğrenmeye katkı sağlayabilir.
8. **Müze Çeşitliliğinin Sağlanması:** Müzelerin, buldukları bölgenin sosyal ve kültürel dinamiklerine uygun tematik ve dar alanlı müzelerle çeşitlendirilmesi, eğitim süreçlerini zenginleştirebilir. Bu çeşitlilik, TÜRKSOY üyesi ülkelerde de sağlanmalıdır.
9. **Müze Eğitimlerinde Teknoloji Kullanımı:** Teknolojinin müze eğitimine entegrasyonu, eğitim süreçlerini daha etkili hale getirebilir. Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri, öğrencilerin eğitim sürecine daha fazla dahil olmalarını sağlar.
10. **Müze Eğitimlerinin Toplum İçin Önemi:** Müze eğitimleri, toplumsal hafızayı canlı tutma ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarma açısından kritik öneme sahiptir. Bu eğitimlerin yaygınlaştırılması, toplumsal bilinçlenmeyi artırabilir.
11. **Müze-Eğitim İlişkisi Mevzuatının Geliştirilmesi:** Okul-müze ilişkisinin kurulabilmesi için mevcut müzelerin içinde eğitim-öğretim mekanlarının oluşturulması ve mevzuatın MEB mevzuatı ile ilişkilendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, H. Ö., & Öztürk, F. (1999). Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim. *Eğitim ve Bilim*, 24(114). <http://eb.ted.org.tr/index.php/eb/article/view/5313>
- Akmehmet, T. & Ödekan, A. (2011). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *ITU Journal of Social Sciences*, 3(1), 47–58. http://www.itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_b/article/view/1085 (2023).
- Atagök, T. (1999). Yeniden müzeciliği düşünmek. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi
- Azerbaycan Milli Sanat Müzesi. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://nationalartmuseum.az/>
- Baccarin, A. (2017). *Edutainment technologies in museums: aligning social impact and financial sustainability* (Doctoral dissertation).
- Balloffet, P., Courvoisier, F. H., ve Lagier, J. (2014). From museum to amusement park: the opportunities and risks of edutainment, *International Journal Of Arts Management*, 16(2), 4-18.
- Bryce, J. (2007). Schools And Lifelong Learners. In Chapman, J., Cartwright, P., & McGilp, E. J. (Ed.), *Lifelong Learning Book 5: v. 5. Lifelong Learning, Participation and Equity* (pp. 243–263). Springer. https://doi.org/10.1007/1-4020-5322-3_12
- Buyrgan, S. (2017). Verimli Bir Müze Ziyaretini Nasıl Gerçekleştirebiliriz?. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 317-343.
- Buyrgan, S. (2017). Yaşayan ve yaşatan müze. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 127-136.
- Erbay, N. (2018). Azerbaycan Bakü devlet üniversitesi müzeleri koleksiyonu. *Unimuseum*, 1(2), 51–56.

- Erdoğan, İ. (2007). *Eğitime yeni bir soluk: Müzeler*. <http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php/egitime-yeni-bir-soluk-muzeler>
- Hart, C. (2012). *Çağdaş müze, eğitim ve gelişim: müze psikolojisine giriş*.
- Hooper-Greenhill, E., & Moussouri, T. (2000). *Researching learning in museums and galleries 1990-1999: a bibliographic review*. https://figshare.le.ac.uk/articles/report/researching_learning_in_museums_and_galleries_1990-1999_a_bibliographic_review/10076066/1/files/18166838.pdf
- Karadeniz Akdoğan, K., Durmaz, E., KİMZAN, İ., & Acer, D. (2019). Bir Öğrenme Ortamı Olarak Müze Atölyeleri. *Journal of Ankara Studies/Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(2).
- Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., & Çakır, İ., A. (2015). Yeni müzebilim bağlamında müze eğitimine çağdaş yaklaşımlar ve müze eğitimcisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 48(2), 203–226. https://doi.org/10.1501/egifak_0000001371
- (2024).
- Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Enformasyon Bakanlığı. (2024). *Central State Museum of the Republic of Kazakhstan*. <https://csmrk.kz/index.php/en/mnu-about-museum-en/mnu-museum-history-en>
- Kıraç, Y. (2021). 100. Yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, (82), 159-177.
- Kırgızistan Ulusal Müzesi. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://historymuseum.kg/ru/main-home/>
- Kırgızistan Ulusal İstatistik Komitesi. (2024). *Eğitim ve Kültür*. <https://stat.gov.kg/en/statistics/obrazovanie/>
- Lepouras, G., ve Vassilakis, C. (2004). Virtual museums for all: employing game technology for edutainment. *Virtual Reality*, 8(2), 96-106.
- Madran, B. (1999). Müze türleri. Yeniden müzeciliği düşünmek. Der: Tomur Atagök. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Özbek, G., Akyol, A. A., & Akyol, A. K. (2017). Ankara'daki Müzelerin Eğitim İşlevi Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(214), 137–153. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36135/405925>
- Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İstatistik Ajansı. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://stat.uz/en/official-statistics/social-protection>
- Özbekistan Milli Tarih Müzesi. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://historymuseum.kg/ru/main-home/>
- Özrili, Y. (2023). Türk Dünyasında Müze Diplomasisi: Kültürel Mirasın İnşası ve Uluslararası İlişkilerdeki Rolü. *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 23(2), 503–521. <https://doi.org/10.32449/egetdid.1325454>
- Paykoç, F., & Baykal, S. (2000). Müze pedagojisi: Kültür, iletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzelerin etkinliğine ilişkin bir çalışma, 102–114.
- Polat, B. (2019). *Kentsel arkeoloji ve müze ilişkisi: İstanbul Arkeoloji Müzeleri* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müze Yönetimi Anabilim Dalı). İstanbul Üniversitesi Tez Merkezi.
- Sivrikaya, G. (2017). Müzelerin Keşif Alanı Olarak Kullanımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 123–135. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36135/405923>
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487–501. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26122/275182>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Dairesi Başkanlığı. (2024). *Müze Nedir?* <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-110024/s-s-s.html#:~:text=M%C3%BCze%20nedir%3F,e%C4%9Fitim%2C%20bilim%20ve%20sanat%20kurumlar%C4%B1d%C4%B1r>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Kültürel Miras İstatistikleri, 2022*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kulturel-Miras-Istatistikleri-2022-49749>
- Türkmenistan Devlet İstatistik Komitesi. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://www.stat.gov.tm/>
- Türkmenistan Devlet Müzesi. (2024). *İnternet Sitesi*. <https://www.museum.gov.tm/en>
- Türkmenistan Kültür Bakanlığı. *İnternet Sitesi*. <https://turkey.tmembassy.gov.tm/websites>
- TÜRKSOY. (2022). *Türk Dünyası Müzeler Buluşması*. <https://www.turksoy.org/haberler/2022-05-26-turk-dunyasi-muzeler-bulusmasi>
- Türkyılmaz, D. (2013). Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları Bağlamında Türksoy Bölgesel Seminerlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Milli Folklor Dergisi*, 25(100), 40–49.
- Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM. (2023). *Museum definition*. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>
- Uysal, Ç. K. (2005). *Müze eğitimi ve müze ziyaretçilerinin Atatürk ve Kurtuluş Savaşı müzesi ziyaretçi profili aracılığıyla incelenmesi* [Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. RIS. <https://platform.almanhal.com/details/thesis/2000395138?id=4-2000395138>

- Yılmaz, K. (2008). Constructivism: Its theoretical underpinnings, variations, and implications for classroom instruction. *Educational Horizons*, 83(3), 161–172. <https://www.jstor.org/stable/42923724>
- Zaidi, S. A. J. (2016). Gamification as a strategy to improve user-experience with interactive museum exhibits. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.